

Financial Resource of Enterprise – a Contribution to the Concept Definition

Finanční zdroj podniku – příspěvek k definici pojmu

František KALOUDA¹

Abstract

The contribution is devoted to issues of claim payment in the role of source of financing of the business activities (financial resource of the firm). It is analysing factors, which are with financial resource phenomenon associated and verifying the rate in which is claim payment able to meet this factors.

The aim of the paper is to evaluate with maximum of impartiality status of the claim payment as source of financing especially in comparison with others let say standard sources. Working outcome is questioning of the opinions without reasons, which are not able to admit, that claim payment is real financial source of the firm.

Key words

Claim payment, source of financing, parameters of source of financing.

JEL Classification: G32

1. Úvod

V analýzách finanční struktury podniku patří k jednomu ze zajímavých problémů snaha uvést vyčerpávající výčet všech finančních zdrojů (zdrojů financování atd.) podniku. Je jen přirozené, že se v této souvislosti objevuje i diskuse které kategorie či pojmy je vůbec možné mezi zdroje financování podniku počítat.

Tento text je zamýšlen jako příspěvek do diskuse o možnosti (či snad přímo o nutnosti) zařadit mezi zdroje financování i pojistné plnění. Což je až dosud představa pro část domácí ekonomické scény iritující, či přímo kacířská.

Pro snazší vymezení posice tohoto příspěvku v očekávané diskusi je v dalším textu představena i vlastní definice zdroje financování podnikatelských aktivit. Ta by měla připouštět i pojistné plnění jako finanční zdroj podniku.

2. Cíl a použité metody

Cílem příspěvku je argumentace ve prospěch zařazení pojistného plnění mezi zdroje financování podniku a to speciálně v souvislosti s obecně problematickým financováním podniku v mezních situacích (živelné události a jiná pojistitelná rizika).

¹ František KALOUDA, Ing., CSc., MBA, MASARYKOVA UNIVERZITA, Fakulta Ekonomicko-správní, katedra financí. Lipová 41a, 602 00 BRNO, Česká republika, kalouda@econ.muni.cz.

Logika argumentace je postavena na předpokladu, že pokud se podaří prokázat, že pojistné plnění vyhovuje požadavkům, které ekonomická teorie na finanční zdroje klade, je cíle příspěvku dosaženo. Jako dílčí cíle se v této souvislosti objevují :

- i) definice požadavků (parametrů, charakteristik), jimž by měl zdroj financování podniku vyhovovat
- ii) analýza míry, v jaké pojistné plnění těmto požadavkům (parametrům, charakteristikám) vyhovuje
- iii) stanovení vlastní (pracovní) definice zdroje financování podniku, která by měla dovolit řadit pojistné plnění mezi obecně uznávané finanční zdroje podniku.

Jádro metodického instrumentária příspěvku tvoří: literární rešerše, srovnání, analogie a standardní analyticko-syntetické postupy.

3. Výsledky

V souladu s deklaracemi v Úvodu, sleduje příspěvek dvě, fakticky nezávislé linie.

První z nich je možnost „legalizovat“ pojistné plnění jako zdroj financování podniku, tím, že bude objeven pramen, který pojistné plnění jako standardní finanční zdroj uznává.

Druhá, snad metodicky čistší a tedy i cennější, usiluje o nepřímé obhájení pojistného plnění jako finančního zdroje tím, že prokáže že pojistné plnění vyhovuje požadavkům, běžně na tyto zdroje kladené.

3.1 Pojistné plnění jako součást obecné struktury zdrojů financování podniku

Je třeba přiznat, že až dosud se nepodařilo objevit pramen, který by pojistnému plnění výslovně přiznal statut zdroje financování podnikatelských aktivit. Dosud provedené analýzy pramenů (viz následující Schéma 1) v souvislosti s finančními zdroji podniku pojistné plnění neuvádí.

To je zřejmě symptomatické – pokud hlavní ekonomický proud až dosud pojistné plnění jako zdroj financování podnikatelských aktivit neuznává, bylo by dokonce s podivem, kdyby jej jako tuto kategorii uváděl. Principiálně nejde sice o neřešitelnou záležitost, dříve nebo později se pojistné plnění v dané souvislosti objevit může. V každém případě jde však jen o projevený názor, u kterého nakonec může být vždy problém v tom, jak je vyargumentován.

Lze dokonce klást otázku, do jaké míry disponuje tento metodický postup přesvědčivostí výpovědi. V krajním případě totiž mohou proti sobě „pouze“ stát názory dvojího druhu. Tradiční, které o pojistnému plnění jako o zdroji financování nehovoří a alternativní, které budou pojistné plnění zahrnovat do množiny finančních zdrojů. Zcela v duchu logiky „slovo proti slovu“.

Nicméně se tohoto metodického nástroje zcela zbavovat nechceme, i kdyby jeho výstupy měly mít nakonec pouze doplňující význam. Právě uvedené Schéma 1 je tedy z tohoto úhlu pohledu jednou z možných variant uspořádání podnikových zdrojů financování, u které můžeme s velkou pravděpodobností očekávat další vývoj.

Schéma 1: Zobecněná struktura zdrojů financování podniku

1. Interní finanční zdroje
 - 1.1 Tržba
 - 1.2 Zisk
 - 1.3 Odpisy
 - 1.4 Rezervy (podle § 2 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů ve znění pozdějších předpisů)
 - 1.4.1 bankovní rezervy
 - 1.4.2 rezervy v pojišťovnictví (podle § 6 zákona č. 593/1992 Sb.)
 - 1.4.3 rezerva na pohledávky
 - 1.4.4 rezerva na pěstební činnost
 - 1.4.5 ostatní rezervy
2. Externí finanční zdroje
 - 2.1 Vlastní externí zdroje
 - 2.1.1 vklady vlastníků
 - 2.1.2 dotace (alt. finanční podpora z veřejných zdrojů)
 - 2.1.2.1 přímá finanční podpora
 - 2.1.2.2 nepřímá finanční podpora (včetně *public private partnership*)
 - 2.2 Cizí externí zdroje
 - 2.2.1 dlouhodobé závazky
 - 2.2.1.1 dlouhodobé (a střednědobé – pozn. F.K.) úvěry
 - 2.2.1.1.1 termínové úvěry a půjčky
 - 2.2.1.1.2 hypoteční zástavní listy
 - 2.2.1.1.3 dodavatelské úvěry
 - 2.2.1.1.4 forfaiting
 - 2.2.1.1.5 faktoring
 - 2.2.1.2 projektové financování
 - 2.2.1.3 dlouhodobé obchodní závazky
 - 2.2.2 krátkodobé závazky
 - 2.2.2.1 bankovní úvěry
 - 2.2.2.2 obchodní úvěry
 - 2.2.3 leasing

Prameny: Upraveno podle: KRAUSEOVÁ, J.: *Finanční řízení firmy*. VŠE v Praze, Oeconomia, 2003. ISBN 80-245-0416-2, str. 19-27; MAREK, P. a kol.: *Studijní průvodce financemi podniku*. Ekopress, Praha 2006, vydání I. ISBN 80-86119-37-8, str. 424-426; VALACH, J. a kol.: *Finanční řízení podniku*. Ekopress, 2. vydání, Praha 1999, dotisk 2001, 2. dotisk – 2003. ISBN 80-86119-21-1, str. 175-176.

3.2 Požadavky (parametrů, charakteristik), jimž by měl finanční zdroj vyhovovat

Další možností jak rozhodnout o „legitimitě“ pojistného plnění je srovnání jeho vlastností s běžně vyžadovanými či předpokládanými charakteristikami či parametry zdroje financování potřeb podniku, jak je uvádí prameny. Výsledek dosud provedených analýz je uveden v následujícím Schématu 2.

Tato metodika by zřejmě měla mít rozhodující vypovídací schopnost. Můžeme totiž předpokládat, že na rozdíl od teoreticky neomezeného počtu zdrojů financování (viz subkapitola 3.1) bude parametrů či charakteristik finančního zdroje nepochybně konečný počet. A pak bude pro rozhodnutí o tom zda je či není korektní řadit pojistné plnění mezi zdroje financování podnikatelských aktivit stačit rozhodnutí do jaké míry pojistné plnění těmto parametrům či charakteristikám vyhovuje.

Jednotlivé požadavky (parametry, charakteristiky), které prameny v případě finančního zdroje vyžadují či předpokládají jsou ve Schématu 2 členěny podle svého charakteru do skupin (ty jsou zatím bez speciálního označení).

Schéma 2: Stávající identifikované parametry finančního zdroje (zdroje financování)

parametr zdroje, skupina pramen	význam, využití, bližší charakteristika
vlastnictví DLUHOŠOVÁ (2006, pp. 49, 52)	základní členění (vlastní a cizí), jiné vyjádření dostupnosti
povinnost dostupnosti SYNEK (2000, p. 115)	ve smyslu základního (kmenového) kapitálu, základního jmění
podmíněná použitelnost DLUHOŠOVÁ (2006, p.52)	podmíněná splněním „povinností daných zákonem“
stabilita v čase KISDLINGEROVÁ (2004, p. 507)	stabilita malá a velká, zdroj trvalý a dočasný
časový aspekt SYNEK (2000, p. 115)	dlouhodobost a krátkodobost
DLUHOŠOVÁ (2006, p.53)	
reálnost zdrojů SYNEK (2000, p. 115)	skutečná výše, nikoliv ku příkladu „pouhý součet položek rozvahy“
dostatečná výše KISDLINGEROVÁ (2004, p. 285)	
velikost zdroje SYNEK (2000, p. 114)	„Podnik by měl mít právě tolik kapitálu, kolik potřebuje.“
způsob vytváření SYNEK (2000, p. 115)	například ze zákona
DLUHOŠOVÁ (2006, p.52)	
funkce zdroje SYNEK (2000, p. 115)	pokud možno konkrétní
nízký úrok KISDLINGEROVÁ (2004, pp. 520-521)	
nízké poplatky KISDLINGEROVÁ (2004, pp. 520-521)	
minimální náklady VALACH (2003, p. 82)	
cena zdroje DLUHOŠOVÁ (2006, p.104)	ve vazbě na výnosnost financované aktivity
dlouhá splatnost VALACH (2003, p. 82)	
vysoká flexibilita VALACH (2003, p. 82)	
transparentnost KISDLINGEROVÁ (2004, pp. 366-367)	v souvislosti s neprůhledným leasingem
riziko použití zdroje VALACH (2003, p. 82)	

Schéma 2: Stávající identifikované parametry finančního zdroje (zdroje financování)- pokračování

vliv na zánik podniku
VALACH (2003, p. 82)

vliv na kontrolu podniku
VALACH (2003, p. 82)

legálnost
soulad s dobrými mravy

zachytitelnost v účetní evidenci

Prameny: KISLINGEROVÁ, E. a kol.: *Manažerské finance*. I, vyd., Praha, C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-802-9; DLUHOŠOVÁ, D., 2006. *Finanční řízení a rozhodování podniku : analýza, investování, oceňování, riziko, flexibilita*. Praha: Ekopress. ISBN 80-86119-58-0; SYNEK M. a kol.: *Podniková ekonomika*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2000. ISBN 80-7179-300-4; VALACH, J. a kol.: *Finanční řízení podniku*. EKOPRESS, 2. vydání, Praha 1999, dotisk-2001, 2. dotisk-2003. ISBN 80 – 86119 – 21 – 1.

Pokud není ve Schématu 2 u daného parametru uveden zdroj, jde o stanovisko autora příspěvku.

3.3 Míra, v jaké pojistné plnění vyhovuje parametrům finančního zdroje

Z informací uvedených ve Schématu 2 můžeme formulovat dílčí závěr: **Dosud uvažovaným** požadavkům (parametrům, charakteristikám), finančního zdroje (zdroje financování) **pojistné plnění vyhovuje**.

Je jen samozřejmé, že se projevují specifika pojistného plnění. Ku příkladu **splatnost** VALACH (2003, p. 82) **vůbec nepřipadá v úvahu**, přičemž **cena zdroje** (a její synonyma) DLUHOŠOVÁ (2006, p.104), KISDLINGEROVÁ (2004, pp. 520-521), VALACH (2003, p. 82), (zde v podobě pojistného resp. pojistných prémie) by měla být zvažována spíše s ohledem na hrozbu, kterou pojištění řeší (riziko blízké hazardu).

Ve zdůvodněných případech se k vybraným položkám ze Schématu 2 se vracíme i v kapitole 4 Diskuse.

3.4 Pracovní definice finančního zdroje

Z výsledků dosud provedených analýz je zřejmé, že proces podrobné (ve smyslu vyčerpávající) rešerše pramenů dosud není ukončen. Můžeme sice předpokládat, že se v průběhu práce s dalšími informačními zdroji budou ve stále větší míře objevovat duplicity a nových informací bude postupně ubývat. Nicméně, pokud nebude analyzována reprezentativní množina pramenů, nelze ani dále uvedenou verzi definice finančního zdroje považovat za definitivní.

Za stávajícího stavu věcí lze tvrdit pouze tolik, že pokud vyjdeme z dosavadních výsledků analýz (viz předchozí subkapitoly), můžeme formulovat pouze aktuální verzi pracovní definice finančního zdroje (zdroje financování). Ta je zde označena jako Definice 11.08.31.

Definice 11.08.31: **Za finanční zdroj (zdroj financování) považujeme veškeré platební prostředky či nástroje, které umožňují podnikatelskému subjektu dosažení jeho cílů (splnění podnikatelského záměru) a nebo k dosažení těchto cílů přispívají.**

Tato definice tedy pracuje pouze s jediným omezením, kterému musí finanční zdroj vyhovovat – musí (jinými slovy) být efektivně využitelný k překonání bariér finanční povahy, které stojí v cestě ke splnění cílů podnikatelského subjektu.

4. Diskuse

Autor považuje za svoji povinnost věnovat se v diskusní části příspěvku poněkud podrobněji dvěma (podle jeho soudu) klíčovými charakteristikám, kterým by zdroj financování měl vyhovovat.

S ohledem na rozsah příspěvku půjde pouze o dvě charakteristiky: o dostupnost zdroje DLUHOŠOVÁ (2006, pp. 49, 52), SYNEK (2000, p. 115) - subkapitola 4.1 a jeho zachytitelnost v účetní evidenci - subkapitola 4.2.

4.1 Dostupnost zdroje

Postavme zde „proti sobě“ pojistné plnění (jako zdroj, který vlastně ani neexistuje) a odpisy (které se objevují výslovně v každém schématu zdrojů financování podniku).

Lze mít za prokázané, že v případě pojistné události, která podnik postihne, **dojde dříve či později k pojistnému plnění** ze strany pojišťovny (pojistné podvody považujeme za vyloučené). Toto pojistné plnění může pokrýt důsledky pojistné události **ve větší či menší míře**, což je konec konců do jisté míry záležitost smluvní stránky pojištění. Co je ale důležitější, či dokonce nejdůležitější, s pojistným plněním je spojen **nepopiratelný tok hotovosti** od pojišťovny k pojištěnému podniku – **dostupnost pojistného plnění je mimo diskusi.**

K další diskusi připadá v úvahu snad jediné možnost, že tento tok hotovosti může skončit u jiného adresáta, než je pojištěný a pojistnou událostí postižený podnikatelský subjekt. To je ku příkladu známá záležitost vinkulace případného pojistného plnění ve prospěch banky, poskytující úvěr. Tuto anomálii však můžeme s důvěrou brát i jako svého druhu projev uznání dostupnosti pojistného plnění ze strany banky.

Charakteristiku dostupnosti odpisů jako finančního zdroje snad postačí jen jeden citát: „Odpisy hmotného a nehmotného investičního majetku jsou rozhodujícím zdrojem interního financování podniku.“ VALACH (2003, p. 203). Argumentů podobného typu je možno v odborné literatuře najít více než dost. Citát z výše uvedeného zdroje je převzat hlavně z toho důvodu, že tento pramen osvěceně připouští i jiné chápání odpisů VALACH (2003, pp. 203-204). Pro nás je v těchto souvislostech podstatné, že odpisy je sice možné chápat (do jisté míry alternativně) jako „součást tržeb“, VALACH (2003, p. 203), velmi vážné problémy s jejich dostupností však nastanou v případě, kdy tržby nejsou dostatečně vysoké. Triviální případ kdy jsou tržby nulové zde jistě není třeba podrobněji rozebírat.

Dílčí závěr této diskuse se nabízí: **o reálné dostupnosti odpisů jako zdroje financování podniku mohou vznikat pochybnosti různé závažnosti** (v závislosti na konkrétní výši tržeb). V případě pojistného plnění však **nelze o reálnosti peněžního toku, spojeného s výplatou pojistného plnění naprosto pochybovat.**

4.2 Zachytitelnost zdroje v účetní evidenci podniku

Pokud se týká stávající nezachytitelnosti pojistného plnění v účetní evidenci podniku, nabízí se analogie z nedávné doby ve věci leasingu.

V tomto případě (kupodivu) nikoho ani nenapadlo pochybovat o leasingu jako faktické možnosti financovat potřeby podniku, přesto že s jeho zobrazením byly jisté problémy, které měly dokonce velmi vážné důsledky v podobě skrytého faktického předlužení podniku právě leasingem.

Řešení tohoto problému se samozřejmě našlo (podroznahové účty) a autor příspěvku vůbec nepochybuje, že se stejně tak najde i v případě pojistného plnění.

5. Závěr

Celkový závěr příspěvku má dvě polohy. První se týká zásadního hodnocení dosud používaných metodik, druhá pak shrnuje míru, s jakou pojistné plnění splňuje dosud známé požadavky na finanční zdroj.

Další **analýza odborné literatury s cílem najít názory o přijatelnosti pojistného plnění jako zdroje financování podnikatelských aktivit** s velkou pravděpodobností **nepřinese proti stávajícímu stavu nic nového**. Z důvodů uvedených výše však tento očekávaný výsledek nemá zásadní význam.

Za rozhodující je považován výsledek srovnání vlastností pojistného plnění s běžně vyžadovanými či předpokládanými charakteristikami či parametry zdroje financování podniku, jak je uvádí prameny. A v tomto případě ukazují dosavadní výsledky na skutečnost, že **uvažovaným požadavkům (parametrům, charakteristikám) na finanční zdroj (zdroj financování) pojistné plnění vyhovuje**, a může být tedy za finanční zdroj i považováno.

Reference

Knižní prameny

- [1] DLUHOŠOVÁ, D., 2006. Finanční řízení a rozhodování podniku : analýza, investování, oceňování, riziko, flexibilita. Praha: Ekopress. ISBN 80-86119-58-0
- [2] KRAUSEOVÁ, J.: *Finanční řízení firmy*. VŠE v Praze, Oeconomia, 2003. ISBN 80-245-0416-2
- [3] MAREK, P. a kol.: *Studijní průvodce financemi podniku*. Ekopress, Praha 2006, vydání I.. ISBN 80-86119-37-8, str. 424-426;
- [4] VALACH, J. a kol.: *Finanční řízení podniku*. Ekopress, 2. vydání, Praha 1999, dotisk 2001, 2. dotisk – 2003. ISBN 80-86119-21-1.

Zákonné normy

Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů ve znění pozdějších předpisů